

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE. — DOCTRINA. — JURISPRUDENȚĂ. — ECONOMIE POLITICĂ

DIRECTOR: C. G. DISSESCU

PRIM-REDACTOR: V. ATHANASOVICI

Redactori: PAUL NEGULESCU, DEMETRU NEGULESCU, ALEX. CERBAN, GEORGE MEITANI, G. G. DANIELOPOLU,
G. C. CRISTESCU, SILIU RĂDULESCU

REVISTA APARE
JOIA ȘI DUMINECA

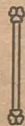
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: STRADELA SF. SPIRIDON, 8
TELEFON 41/57

REDACTOR-ADMINISTRATOR
B. P. RĂDULESCU

ABONAMENTELE

se fac pe an și pe jumătate de an
la 1 Ianuarie și 1 Iulie

Dela 1 Iulie până la 1 Sept. revista nu apare

GR. G. PĂUCESCU
FONDATOR-PROPRIETAR

Un număr: 50 bani

Un număr vechiu 1 leu

COSTUL ABONAMENTULUI

Pe an, 40 lei; pe jumătate an, 20 lei

Studentii plătesc pe jumătate

Pentru străinătate se adaugă timbrul postal

S U M A R :

Violența și efectele ei în actele juridice, de d-l Simionescu-Horez.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ. — *Inalta Curte de casațiune și justiție, secțiunea II: Mataș Friedman cu Ministerul public (Responsabilitate civilă. — Greșală. — Fapte reținute de judecătorii fondului. — Controlul Curții de casație).*

Curtea de apel din Galați, secțiunea II: Eliza Dr. Tomescu și alții cu moștenitorii lui I. Kalinderu (Testament. — Legatar universal. — Sarcini eventuale. — Instituțiuni succesive).

Violența și efectele ei în actele juridice

Voința, care este sorgintea actelor juridice, trebuie să fie produsul spontan al individului care contractează angajamente juridice.

În adevăr, pentru a proteja voința, legislațiunile s'au ocupat de viciul violenței.

Din punctul de vedere juridic, voința se poate exterioriza prin două feluri de manifestări: 1° mai întâi ea se produce în un chip bilateral, adică este în totdeauna o altă voință cu care se asociază, ceeace se chiamă convențiune (*consensus in idem placitum duorum plurimumve*). În această primă categorie de manifestări juridice, voința ia numele de consimțământ; 2° în o altă categorie de manifestări, voința de a se obliga se produce în chip unilateral, așa că ea nu există decât la o persoană: gestiunea de afaceri, remiterea datoriei, dreptul de a testă, etc.

Violența, ca viciu al voinței, poate să existe în cele două categorii de manifestări. Ea produce aceleași rezultate în actele unilaterale, ca și în actele convenționale.

Astfel, acela care testează sub imperiul violenței, face un act tot așa de anulabil ca și acela care se

obligă, sub influența violenței, a vinde un teren oarecare pe un preț determinat.

Legile au în general de scop să asigure integritatea dezvoltării voințelor individuale în relațiile sociale. Legiuitorul intervine atunci și dă mijloace de a îndrepta ceeace manifestarea consimțământului, intervenită sub presiunea viciului care o atinge, are neregulat.

Acest viciu, care în viața ordinară nu e uneori decât un mic accident, constituie în totdeauna în viața juridică un rău profund, când conrupe isvoarele convențiilor.

Violența, mai cu seamă, considerată ca viciu de consimțământ, atrage o imperfecțiune a contractelor de așa natură încât a trebuit să se modifice efectul normal al actelor săvârșite sub influența ei. Dar deși violența nu este decât un viciu al voinței, ea nu desființează acest element.

Firește, o hotărîre atinsă de violență este imperfectă, dar totuși ea există; am voit în realitate, deși aceasta nu a fost decât efectul unui motiv defectuos. Ea aduce o atingere voinței, dar nu distruge existența ei.

Savigny, cu spiritul său limpede, zicea despre eroare:

«Este o locuțiune improprie de a zice că eroarea a determinat voința, căci libertatea de a alege între rezoluții opuse este întregă» 1).

Ceeace am zis despre violență ca viciu de consimțământ, nu se aplică în același chip și în caz de eroare, care este deasemenea un viciu de consimțământ, după cum ne arată Savigny.

Trebuie astfel să deosebim voința însăși de ceeace

1) Savigny, t. III, p. 113.

o precedă (motivul). Ea este un fapt izolat, singur cerut pentru formarea raporturilor de drept. A privi ca parte integrantă a acestui fapt un procedeu preparatoriu, ar fi o tentativă zadarnică și arbitrară.

Cu atât mai mult violența ar trebui să fie protejată de lege, cu cât acest viciu nu e imputat căuș-depuțin a celui care l-a suferit.

Atunci, cum s'ar putea conferi victimelor o acțiune proteguitoare?

Suprimând sau neutralizând efectele vătămătoare cauzate direct de violență. Dar cum să distingem, în general, efectul vătămător al acestui viciu de paguba ce poate determina și pe care legea voește să o repare? Această pagubă consistă în a face ca un act juridic să producă un rezultat opus adevăratei intențiuni a părților, adică intențiunii ce ele ar fi avut, probabil, dacă acest viciu nu ar fi intervenit. Legiuitorul nu are deci decât să repună lucrurile în o stare conformă cu această intențiune, pentru ca prejudiciul să fie înlăturat.

Astfel, m'am obligat a vinde un teren oarecare, în urma unei violențe care mi-a răpit această vânzare. Contractul astfel încheiat este susceptibil de a fi anulat. Protecția legiuitorului se manifestă prin anularea actului.

Observăm, dealtinteri, că exemplul nostru confirmă tot ceea ce am zis mai sus. Contractantul (vânzătorul) nu voiă să vândă terenul, pentru că nu voiă să se vadă lipsit de ultima lui sorginte de venituri, sau și pentru alte motive de un ordin mai intim. Contractul se încheiasse contra intențiunilor lui. Totuș, din punctul de vedere al formei, el nu păcătuia. Actul putea produce efecte juridice valabile, dacă părțile s'ar fi înțeles în urmă.

Dar, din punctul de vedere al fondului, voința e viciată; ea nu e însă complect distrusă; ea nu a fost liberă din cauza influenței exercitată prin violență, dar există o voință care ar putea produce toate rezultatele juridice, dacă victima n'ar mai vreă să se prevaleze de viciul ce a suferit. Legea intervine să garanteze această voință viciată și să facă să se respecte de fiecare individ libertatea de acțiune a tuturor în sânul societății. Ea voește ca actul să se poată anula, dacă partea vătămată ar cere aceasta.

Actul este așa dar anulabil din cauza voinței, fiindcă din toate celelalte puncte de vedere este perfect.

Această scurtă introducere oră necesară pentru a preciza un subiect care nu este decât un punct în imensul studiu al voinței. În rezumat, vom examina violența în un chip general: vom face adică analiza acestui viciu, atât în contractele bilaterale

ale căror reguli generale sunt, din acest punct de vedere, aplicabile, cât și în actele unilaterale. D-l Planiol zice relativ la opțiunea moștenitorului, care este un act unilateral atins de violență:

«Codul n'a menționat violența ca o cauză de nulitate cu privire la nulitatea relativă. Totuș, este sigur că ea are loc ca în toate celelalte cazuri. Fiindcă legea decide că dolul atrage nulitatea, trebuie să admitem cu atât mai mult cuvânt că și violența, care este o atingere mai gravă a libertății, produce acelaș efect»¹⁾.

În articolele următoare vom examina această materie în dreptul roman, în dreptul civil și în legislația comparată.

I. Simionescu-Horez

Doctor în drept al Facultății din Paris,
Magistrat.

1) Planiol, t, III, ed. 5, No. 980.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIUNE ȘI JUSTIȚIE

SECȚIUNEA II

Audiența dela 16 Noembrie 1915

Președinta d lui V. Râmnicănu, președinte

Mataș Friedman cu Ministerul public

RESPONSABILITATE CIVILĂ. — GREȘALĂ. — FAPTE REȚINUTE DE JUDECĂTORII FONDULUI. — CONTROLUL CURȚII DE CASAȚIE. — ART. 998 C. CIV.

RESPONSABILITATE CIVILĂ. — GREȘALĂ. — IMPUTAȚIUNE (LIPSĂ DE). — ART. 998 C. CIV.

PROBA CU MARTORI. — RESPINGERE CA INUTILĂ. — MOTIVARE SUMARĂ ȘI INSUFICIENTĂ. — CASARE.

1° Apartine Curții de casație să aprecieze, în drept, dacă faptele reținute de judecătorii de fond ca constituind o greșală, intră în prevederile art. 998 c. civ.

2° Acela care acceptă o invitație de a fi transportat gratuit cu trăsura de o altă persoană, nu comite nici o greșală care să-i poată fi imputată în caz de prejudiciu, dacă nu s'a asigurat în prealabil că stăpânul trăsorei posedă în realitate cunoștințele și îndemânarea necesară, pentru că acela care are trăsura și cai, este presupus că are și aptitudinea necesară de a o conduce.

3° Când în apărare s'a cerut proba cu martori pentru a se dovedi că partea civilă nu a suferit nici o daună cu ocazia faptului imputat, și tribunalul a respins ca inutilă acea cerere, pe motiv că, din actele cauzei și din instrucțiunea urmată, faptul ar fi pe deplin stabilit, o asemenea motivare, cu totul sumară, nu este suficientă pentru a justifica respingerea ca inutilă a probei cerute, întrucât nu eră vorba despre existența faptului, ci de a se stabili că, chiar dacă contravenția ar fi existat, nu a rezultat dintr'ânsa nici o pagubă pentru partea civilă.

No. 2884. — Casată, în urma recursului făcut de Mataş Friedman şi Rosman Solomon, sentinţa tribunalului Dorohoi, No. 1114 din 1915.

S'au ascultat: d-l avocat F. Chefner, pentru recurent, în desvoltarea motivelor de casare; d-l procuror Fr. Papp, în combateri.

Curtea, deliberând,

În ce priveşte recursul făcut de M. Friedman:

Asupra motivului de casare invocat:

«Exces de putere şi violarea art. 998 şi urm. c. civ. Tribunalul constată că nu sunt nici complice, nici coautor. şi că nu am nici un fel de răspundere pentru contravenţiunea penală din proces. Mă condamnă totuşi în solidar cu inculpatul la despăgubiri civile, întemeindu-se pe art. 988 şi urm. c. civ. Dar tot tribunalul stabileşte, în fapt, că eu nu eram patron al contravenientului, ei beneficiam de invitaţiunea ce-mi făcuse de a mă conduce în sania lui. În asemenea împrejurări, nici art. 998 şi nici textele următoare din codul civil nu prevăd o răspundere civilă pentru mine, şi deci cu violarea acestor texte sau prin exces de putere, în afară de lege, am fost condamnat a suportă consecinţele unei răspunderi ce nu cădeă în sarcina mea».

Având în vedere că, prin sentinţa supusă recursului, tribunalul, care adoptă motivele de fapt din cartea de judecată a primei instanţe, constată că Rosman Solomon s'a oferit în mod gratuit, cu savia şi caii lui, să transporte pe rabinul Mataş Friedman dela Botoşani la Dorohoi; că, cu toate acestea, tribunalul declară pe numitul rabin răspunzător civilmente de faptul săvârşit de Rosman Solomon cu acea ocazie de a fi condus sania prin mijlocul străzii, din care cauză a isbit o trăsură a reclamantului; că, această responsabilitate a rabinului, în baza art. 998 din codul civil, tribunalul o deduce din neglijenţa şi imprudenţa lui de a primi serviciile lui Rosman, care nu eră în măsură să conducă o sanie;

Considerând că aparţine Curţii de casaţie să aprecieze în drept, dacă faptele reţinute de judecătorii de fond ca constituind o greşală, intră în prevederile art. 998 din codul civil;

Considerând că, atunci când cineva acceptă o invitaţiune de a fi transportat în mod gratuit cu trăsura de o altă persoană, nu i-se poate impune ca o datorie să se asigure în prealabil dacă acea persoană care, având trăsură şi cai, este presupusă a aveă şi cunoştinţele necesare pentru a o conduce, posedă în realitate cunoştinţele şi îndemânarea necesară; că, de aci rezultă că rabinul, primind oferta celui care l-a transportat cu trăsura la Dorohoi, unde s'a comis faptul prejudiciabil, n'a comis nici o greşală;

Considerând că tribunalul, hotărînd contrariul, a violat art. 998 din codul civil;

Că, de aceia, motivul de casare se găseşte întemeiat.

În ce priveşte recursul făcut de Rosman Solomon:

Asupra motivului de casare invocat:

«Exces de putere, nemotivare, violarea dreptului de apărare. Am cerut proba cu martori pentru a dovedi, în fapt, că, după urma contravenţiunii mele, nu a rezultat nici o daună pentru partea civilă. Tribunalul îmi respinge această probă ca inutilă, pe motiv că faptul se stabileşte pe deplin şi prin urmare sunt suficiente elementele din care tribunalul şi-a făcut convingerea asupra cauzei. Nu se vede nicăeri în hotărîre care sunt elementele de apreciere. Dacă ele erau aceleaşi ca ale primei instanţe, proba solicitată de mine aveă caracterul de contraprobă, şi iarăş nu mi se puteă refuză».

Considerând că, acest recurent a cerut în apărare să i-se admită martori spre a dovedi că partea civilă nu a suferit nici o daună cu ocaziunea faptului întâmplat; că, însă, tribunalul i-a respins ca inutilă acea cerere, pe motiv că, din actele cauzei şi din instrucţiunea urmată, faptul ar fi pe deplin stabilit;

Considerând că o asemenea motivare, cu totul sumară, nu este suficientă pentru a justifică respingerea ca inutilă a probei cerută de recurent, căci nu eră vorba despre existenţa faptului, ci de a se stabili că, chiar dacă contravenţiunea ar fi existat, nu a rezultat dintr'ânsa nici o daună pentru partea civilă;

Că, de aceea şi acest motiv este întemeiat.

Pentru aceste motive, casează.

CURTEA DE APEL DIN GALAŢI

SECŢIUNEA II.

Audienţa dela 29 Octombrie 1915

Preşedinţa d-lui V. Bălăşescu, consilier

Eliza Dr. N. Tomescu şi alţii cu moştenitorii lui I. Kalinderu

TESTAMENT. — LEGATAR UNIVERSAL. — SARCINI EVENTUALE. — INSTITUŢIUNI SUCCESIVE.

TESTAMENT. — LEGAT LĂSAT ÎN SCOP CULTURAL ŞI DE BINEFACERE. — STAT. — MOŞTENITORI DE SÂNGE. — TRANSAŢIUNE.

1° Testamentul prin care testatorul, după ce institue un legatar universal, institue în al doilea rând, pentru cazul când acesta nu ar primi să se folosească de averea ce-i lasă, ca legatară pe acea averă cultura română şi alte opere de binefacere, conţine o dublă dispoziţiune succesivă, iar nu un legat universal cu sarcini.

2° Statul, ca reprezentant al intereselor generale, poate face orice transacţiune pentru acceptarea

legatelor lăsate în scop cultural și de binefacere, fără ca rudele de sânge să poată ataca asemenea transacții, chiar dacă ar fi păgubitoare Statului, fiindcă ele nu au nici calitatea, nici dreptul de a se îngriji de interesele Statului.

No. 132.— Respinsă opoziția și apelul făcut de Eliza Dr. N. Tomescu și alții, contra sentinței trib. Ilfov, s. I, No. 63 din 1915, în proces cu moștenitorii defunctului I. Kalinderu.

Au pledat: pentru apelanții oponenți, d-nii avocați M. Sipsom și M. Antonescu; pentru intimati, d-nii avocați Take Ionescu și S. Rosental.

Curtea,

Asupra opoziției făcută cu petiția înregistrată la No. 2260 din 1915, de Eliza Dr. Sutzu, cu autorizația soțului său, încetată din viață și reprezentată prin moștenitorii săi: Eliza Dr. N. Tomescu, Maria Al. Duca, Alexandrina general Râmnicianu, Nicolae A. Șutzu, Eufrosina Rudeanu, în contra deciziei acestei Curți, cu No. 85 din 5 Iunie 1915, prin care i s'a respins ea nesusținut apelul ce a făcut, în contra sentinței tribunalului Ilfov, secția I, No. 63 din 1915;

Având în vedere că, prin sentința apelată, s'a respins acțiunea intentată cu petiția înregistrată la No. 6855 din 5 Martie 1914, de numita oponentă, precum și cererea de intervențiune făcută de Ministerul Cultelor și Instrucțiunii publice și de Administratorul Casei Școalelor, cu petiția înregistrată la No. 8030 din 11 Martie 1914, în contra d-lor Mihail Kalinderu, Ecaterina M. Galița, Elena T. Florescu, Elena G. Cantacuzino, Eliza Kalinderu, Ioana Kalinderu, Lazăr Munteanu, Ecaterina Dr. Leon Dauphin, Georges Kalinderu și Elena Doiculescu, cum și soții pentru autorizare;

Având în vedere că, prin această acțiune s'a cerut ca numiții să fie obligați, în calitate de succesori ai defunctului Ion Kalinderu, să îndeplinească sarcina fidei-comisară sub care patrimoniul defunctului Ion Kalinderu deține bunurile constituind patrimoniul defunctului Mihail Eustatiade, transmițând totalitatea acestor bunuri, după inventariile dresate cu ocaziunea deschiderii succesiunii și valoarea totală a veniturilor acestor bunuri din ziua deschiderii succesiunii, în afară de via dela Leordeni, județul Muscel, către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii publice, în calitate de reprezentant legal al interesului general, căruia au fost atribuite acele bunuri, sau, în eaz contrar, să fie obligați a-i recunoaște dreptul de proprietate și posesiune asu-

pra a jumătate din totalitatea acestor bunuri, în calitate sa de comoștenitoare, ca rudă a defunctului Mihail Eustatiade, iar prin cererea de intervențiune făcută de Ministerul Cultelor și Instrucțiunii publice, în calitate sa de reprezentant legal al instrucțiunii și al culturii publice, s'a cerut ca moștenitorii defunctului Ion Kalinderu să fie obligați a-i predă în proprietate și posesiune întreg legatul lăsat de defunctul M. Eustatiade în acest scop;

Având în vedere că, din actele din dosar, se constată că, în anul 1902, încetând din viață Mihail Eustatiade, dispune de averea sa prin testamentul olograf cu data 10 Martie 1899 în felul următor:

«Institui ca legatar universal al meu, pe întreaga mea avere mobilă și imobilă, pe care o posed acum și pe acee care se va mai găsi la încetarea mea din viață, pe stimatu și iubitul meu văr, d-l Ion Kalinderu, cu următoarele înșă însărcinări:

(Urmează diferite legate, apoi continuând)

«In caz când mult stimatul meu văr, d-l Ion Kalinderu, legatarul meu universal, nu va voi a conserva pentru dânsul averea mea, atunci îl rog, din toată inima, ca iubitor de țară, despre care a dat atâtea dovezi netăgăduite, a dispune atuncea de averea ce-i las, cum va crede mai bine, în favoarea culturii române și a altor binefaceri, și fiind desăvârșit liber a le face toate acestea cum va crede mai bine, căci aceasta este o simplă rugăciune care-i adresez, ne mai punându-i cea mai mică obligațiune, voința mea nestrămutată fiind de a fi d-sa legatar universal, fără cea mai mică rezervă. In cazul însă când d-sa nu va voi a se folosi de averea ce-i las, ca legatar universal, și va dispune altfel, îl rog cu stăruință a nu refuză a reține pentru d-sa modesta mea vie, situată în comuna Leordeni, județul Muscel, cu tot ce se va afla într'ânsa».

Având în vedere că, din termenii în care s'a exprimat testatorul, rezultă că el a făcut două instituii succesive de legatar universal, primul instituit fiind Ion Kalinderu, iar pentru cazul când acest legatar universal nu va primî a se folosi de averea ce-i lasă, institue ca legatară pe acea avere *cultura română și alte opere de binefacere*, căci în adevăr, dacă defunctul Mihail Eustatiade nu ar fi înțeles a face o nouă instituire de legat în favoarea culturii române și a altor binefaceri, nu ar fi avut nevoie de a face această dispozițiune, numai pentru cazul când primul instituit legatar universal nu ar voi a primî să se folosească de averea ce-i lasă, căci odată instituit legatarul universal, în puterea acestei calități aveă dreptul dela sine de a se folosi și de a dispune de averea ce-i lasă, cum va voi, și dacă testatorul ar fi voit a-i impune vreo restricțiune sau sarcină, fie sub forma obligați-

nei, fie numai a unei simple rugăciuni, cari în unele cazuri este o adevărată obligațiune, iar nu facultate pentru legatar, asupra modului cum are a se folosi de averea testată, ar fi spus-o dela început, când instituia pe legatarul universal, iar nu pentru cazul când acesta nu ar voi să primească a se folosi pentru dânsul de averea lăsată lui;

Având în vedere că, această intențiune reese în mod lămurit, din partea finală a dispozițiunei testamentare, când, după ce spune că voința sa nestrămutată este de a fi Ion Kalinderu legatarul său universal, fără nici o rezervă, adaugă: în cazul însă, când d-sa nu va voi a se folosi de averea ce-i lasă, *ca legatar universal*, și va dispune altfel, îl rog cu stăruință a nu refuză de a reține pentru dânsul modesta mea vie din comuna Leordeni, ceea ce însemnează că în spiritul testatorului eră încolțită ideea că Ion Kalinderu nu va primi averea ca legatar universal instituit, și îl roagă atunci a primi via din Leordeni, ceea ce constituie un legat particular; or, în această situațiune, când Ion Kalinderu, legatarul universal, nu ar primi averea lăsată lui, numai putea fi privit ca un legatar universal, ci ca un simplu legatar particular;

Așa dar, după termenii testamentului, situațiunea lui Ion Kalinderu, în raport cu bunurile ce formau patrimoniul defunctului Mihail Eustatiade, depindea de voința sa, de a fi sau nu legatarul universal, cum dorea defunctul Eustatiade, căci dacă primea averea, eră legatar universal, dacă nu, se deschidea dreptul în favoarea culturai române, și a altor binefaceri, iar Ion Kalinderu devenea legatar particular pentru via din comuna Leordeni, dacă o primea și pe aceasta;

Având în vedere că, în testament, mai există o dispozițiune, pentru cazul când Ion Kalinderu, legatarul universal instituit în primul ordin, nu ar voi a conserva pentru dânsul averea, atunci testatorul îl roagă din toată inima, ca iubitor de țară, despre care a dat atâtea dovezi netăgăduite, a dispune de averea ce-i lasă cum va crede mai bine în favoarea culturai române și a altor binefaceri, al cărei sens, după ideile și dispozițiunile testatorului, expuse mai sus, nu este altul pentru cazul când legatarul universal nu primește averea, pierzând astfel calitatea de legatar universal, căci nu se concepe ideia unui legatar fără legat, decât acela, că Ion Kalinderu, ca un om cunoscut pentru cultura lui și pentru dragostea lui de țară, de care a dat atâtea

dovezi netăgăduite, cum spune testatorul, eră însărcinat, sub formă precativă, de a întrebuița, cum va crede mai bine, averea lăsată în favoarea culturai române și altor binefaceri, lăsând la buna sa chibzuință de a alege modul cum va putea fi folosită cultura română și alte binefaceri, cu averea lăsată de testator pentru acest scop; eră, cu alte cuvinte, în acest caz un executor testamentar, în care calitate putea primi averea pentru a îndeplini voința testatorului de a folosi culturai românești ori altor binefaceri;

Având în vedere că, în diferite rânduri, cu ocaziunea deschiderii testamentului, a inventarierii și predării averei, a plății taxelor de succesiune Ion Kalinderu, legatarul universal instituit în primul ordin, a declarat că nu se va folosi de averea lăsată în favoarea sa și că va ține socoteală de simpla rugăciune ce-i adresează răposatul Mihail Eustatiade, de a întrebuița restul averei disponibile, după executarea tuturor legatelor, în favoarea culturai române și altor binefaceri, neavând decât un interes moral; primind însă numai modesta vie dela Leordeni, care a aparținut totdeauna familiei ca o amintire dela mult regretatul Eustatiade, și pe care acesta îl roagă de a o primi, declarând totdeodată că dacă va face obiectul regretelor vreunui dintre rude, va renunța și la aceasta, ne mai rezervându-și nici o altă parte din avere;

Având în vedere că, față de aceste repetate declarațiuni ale lui Ion Kalinderu, legatarul universal, prin care renunța la averea testată în favoarea sa de defunctul Mihail Eustatiade, el nu a câștigat în patrimoniul său nimic din acea avere, afară de via dela Leordeni, constituind un legat particular, și prin urmare nu putea trece nici în patrimoniul succesorilor săi;

Că, dacă în calitatea de legatar universal, Ion Kalinderu nu mai putea primi și dispune de averea lăsată de Eustatiade, a primit-o totuși în calitatea sa de executor testamentar, însărcinat de defunctul Eustatiade de a întrebuița, cum va crede mai bine, în favoarea culturai române și altor binefaceri, în care scop, regretatul Kalinderu, pentru a executa voința testatorului exprimată prin rugăciunea ce-i adresă, a și întemeiat un muzău pentru a folosi culturai naționale, pentru care a cheltuit cea mai mare parte din averea lăsată de defunctul Mihail Eustatiade, și care se cuvenea Ministerului Cultelor și Instrucțiunei publice, instituit prin art. 1 alin. b din legea pentru înființarea

Casei Școalelor; pe lângă ceace mai rămâne din averea lăsată în acest scop de defunctul M. Eustatiade și neîntrebuințată la muzeu;

Având în vedere că, după moartea executorului testamentar, iscându-se procesul de față, prin care oponenta a cerut, ca moștenitorii săi să fie obligați a predă legatul lăsat de defunctul M. Eustatiade în favoarea culturai române și alte binefaceri în posesiunea Ministerului de Culte și Instrucțiune publică, ca reprezentant legal al culturai române, la care a intervenit și Ministerul de Culte și Instrucțiune publică, formulând aceiaș cerere și după ce au pierdut la prima instanță, a intervenit între moștenitorii răposatului Ioan Kalinderu și Ministerul Cultelor și Instrucțiunei publice, atât în numele său, cât și în genere al Statului român, autorizat prin legea promulgată în *Monitorul Oficial* No. 217 din 24 Decembre 1914, actul de transacțiune, autentificat de tribunalul Ilfov, secția de notariat, sub No. 259 din 10 Ianuarie 1915, prin care s'a stins procesul dintre Ministerul cultelor și instrucțiunei publice și moștenitorii defunctului Ioan Kalinderu, în condițiunile prevăzute în acel act de transacțiune, prin care se transmit în proprietatea Ministerului cultelor și instrucțiunei publice muzeul, întemeiat de defunctul Ioan Kalinderu, cu toate clădirile, operele de artă și tablourile aflate într'ânsul, în schimbul sumei de 1.000.000 lei, pe care Ministerul se obligă a o plăti moștenitorilor defunctului Ioan Kalinderu.

Având în vedere că, în contra acestui mod de a se predă legatul beneficiarului lăsat de testator și recunoscut de oponentă prin chiar petiția de intentarea acțiunei, aceasta se plânge singură în apel, susținând că nu concepe rostul acestei transacțiuni, care în realitate este o vânzare a bunurilor constituite legat, în schimbul sumei de 1.000.000 lei, pe când, pentru a se execută voința testatorului, ar fi trebuit a se predă Ministerului de culte și instrucțiune publică toate bunurile lăstate de defunctul M. Eustatiade, după inventarul încheiat la deschiderea succesiunei, împreună cu veniturile lor, căci în altfel testamentul devine caduc și atunci numitei s'ar coveni jumătate din aceste bunuri, ca rudă de sânge și moștenitoare a defunctului M. Eustatiade, în acelaș grad succesibil, ca și defunctul Ioan Kalinderu.

Având în vedere însă, că Ministerul cultelor și instrucțiunei publice, după interpretarea dată mai sus

stipulațiunilor din testamentul defunctului M. Eustatiade, fiind beneficiarul legatului lăsat pentru cultura română și alte binefaceri, el devine proprietarul bunurilor legate în acest scop și prin urmare, eră în drept a dispune de ele, fără amestecul rudelor de sânge, înălaturate dela moștenire pentru aceste bunuri, așa că putea să le primească în natură, sau transformate, după cum ar crede de cuviință, dela cel însărcinat a i le transmite sau dela detentorii lor; eră, prin urmare, în drept, pentru a evita ori ce discuțiune a încheiă și transacțiune, atâta vreme cât nu se puneă prin testament nici o restricțiune sau rezervă, asupra modului cum ar fi putut fi întrebuințate în folosul culturai române și alte binefaceri, bunurile legate în acest scop. Mai mult încă, această transacțiune eră necesară față cu tăgăduirea moștenitorilor defunctului Ioan Kalinderu a drepturilor Ministerului de culte și instrucțiune publică asupra acelui legat, tăgăduire destul de serioasă, căci aceștia au și avut câștig în felul susținerilor lor la prima instanță, cât și față cu împrejurarea că, pentru înființarea muzeului, defunctul Ioan Kalinderu, care fusese însărcinat cu întrebuințarea bunurilor legate după voiă sa asupra modului cum ar putea folosi cultura română și care își alesese folosirea culturai prin înființarea muzeului, a cheltuit din averea sa personală, 900.000 lei, peste ceace cheltuisese din averea defunctului M. Eustatiade, cu intențiunea de a face donațiune în întregime Statului român, muzeul înființat, dar fiind-că a încetat din viață, fără a-și realiza intențiunea printr'un act în regulă, partea sa de cheltueli în muzeu a rămas ca bunuri ale patrimoniului său transmisibile în proprietatea moștenitorilor săi; or, pentru a se evita operațiunile grele și costisitoare pentru deosebirea drepturilor personale ale moștenitorilor defunctului Ioan Kalinderu în acel muzeu, ținând seamă și de mărirea valorii artistice a muzeului, a fost mai lesnicioasă și folositoare transacțiunea încheiată, prin care muzeul a trecut în întregime în proprietatea Statului, în schimbul evaluării drepturilor moștenitorilor la suma de 1.000.000 lei;

Că, oricum ar fi această transacțiune pentru primirea legatului, chiar păgubitoare Statului, oponenta nu are nici calitatea și nici dreptul de a se îngrijii de interesele Statului, atâta vreme cât acesta aparține patrimoniului său, în puterea legatului lăsat de defunctul Eustatiade, și de aceia pretențiunile sale de a se declară

caduc legatul și a i se recunoaște dreptul la jumătatea bunurilor constituind acel legat sunt nejustificate, așa că cu drept cuvânt i s'a respins apelul ce a făcut în contra sentinței tribunalului Ilfov, prin care i s'a respins acțiunea, așa că și opoziția făcută în contra deciziei de respingerea apelului urmează a avea aceeași soartă;

Având în vedere, că prin facerea opozițiunei în apel s'au cauzat cheltueli intimațiilor, cu transportul la Curte și plata de avocat, al căror quantum se fixează, după apreciere la suma de 500 lei și de cari intimații trebuiesc a fi despăgubiți de oponentă, reprezentată prin moștenitorii săi cari cad în proces, conform art. 149 pr. civilă.

Pentru aceste motive, redactate de d-l consilier V. Bălășescu, în majoritate, respinge ca nefundată opoziția.

Semnați: V. Bălășescu, X. Andronescu, C. C. Vasiliu.

O p i n i u n e

Unindu-mă cu părerea majorității, de a se respinge apelul, cred că aceasta trebuie să aibă loc pentru următoarele motive:

Intreaga acțiune introdusă în contra moștenitorilor defunctului Kalinderu, prin care se cere revocarea legatului universal, lăsat acestuia de defunctul Eustațiade și obligarea acestora să restituie moștenitorilor testatorului bunurile ce le compun, se bazează pe testamentul făcut de defunctul Eustațiade, în care se cuprinde acest legat. Prin urmare, acest testament urmează a fi examinat, spre a se vedea ce a înțeles testatorul a dispune prin el și dacă este loc la revocarea legatului.

Din examinarea acestui testament reese două fapte: 1° că Eustațiade, având o mare afecțiune pentru vărul său, defunctul I. Kalinderu, nu avea decât o singură dorință: ca întreaga sa avere să rămână, după moartea lui, acestuia, care să continue de a o păstra și posedă și, în acest scop, îl institue legatar universal al său, cu îndatorirea achitărei unor legate particulare, ce le lasă; și 2° că, în același timp, știindu-l pe Kalinderu om bogat, desinteresat și iubitor de țară, testatorul se așteptă că acesta, primind legatul spre a respecta ultima voință a aceluia cu care avea așa de strânse legături, va căuta a-l întrebuința mai târziu în diferite scopuri laudabile, și pentru acest caz, îi exprimă o rugămintă și anume că, dacă va înțelege a da această întrebuințare averii rămasă lui, să dispună el, Kalinderu, de ea, în favoarea culturai române și a altor binefaceri.

Aceasta rezultă, mi se pare, în mod precis și categoric, testatorul o spune la începutul testamentului său, că institue ca legatar universal a întregii sale averi pe Kalinderu, și după ce înșiră o serie de legate particulare, cu achitarea cărora îl însărcinează, termină cu o rugămintă pe cari i-o adresează și anume că: în cazul când Kalinderu, legatarul său universal, nu va voi «a conserva» pentru el averea, atunci îl roagă a dispune de ea cum va crede mai bine în favoarea culturai românești și alte binefaceri și alt cum va crede mai bine — și, după ce-i adresează această rugămintă continue, testatorul o explică și o afirmă din nou, că aceasta nu e decât o simplă rugămintă, că el nu-i impune, nici cea mai mică obligațiune «voința sa nestrămutată fiind a fi Kalinderu legatar universal, fără cea mai mică rezervă», și termină testamentul său prin o nouă rugămintă ce-i adresează pentru cazul când nu va voi a se folosi de averea ce-i lasă ca legatar universal și va dispune altfel, și anume de «a reține» pentru el via din Leordeni.

Nici vorbă de vreo sarcină impusă lui Kalinderu; o simplă rugămintă adresată acestuia, în calitatea sa de viitor proprietar al legatului universal pur și simplu, cu care îl îmbracă dela începutul testamentului său, pentru cazul când el, stăpânul averii cuprinsă în legat, va voi a nu se folosi de ea, ci a o întrebuința în alte scopuri, rugămintă din conținutul căreia se vede că testatorul a ținut, pedeparte, să caute cât se poate de mult să nu atingă susceptibilitatea lui Kalinderu, iar de alta, chiar prin ea, cu toate că lipsită de o sancțiune juridică, cum e orișice simplă rugămintă, care nu reese că ar avea un caracter obligatoriu, să-i lase un câmp cât de larg în aplicarea ei, pentru ca nu cumva, obligațiunea pur morală, pe care Kalinderu ar fi crezut că trebuie să și-o impună pentru a nu rămâne în spiritul lui nici umbră de îndoială că dorința testatorului nu a fost îndeplinită, să nu fie de așa natură încât să-l facă a întrebuința în alt mod averea legată lui decât acela în care, sufletul lui iubitor de țară și de bine, cum testatorul arată că eră convins că este, ar fi crezut că trebuie să o întrebuințeze. Deaceea, testatorul, după ce-i adresează rugămintea, adaugă: «... și alt cum va crede mai bine», adică chiar și în alt mod decât în acel în care el își exprimă dorința, și apoi continuă: «căci aceasta este o simplă rugăciune care-i adresez, ne impunându-i nici cea mai mică obligațiune...».

«Nici cea mai mica obligațiune»! Testatorul o spune precis și repetă că recomandațiunea sa nu este decât o simplă rugăciune, voința sa fiind ca I. Kalinderu să fie legatarul său universal, «fără cea mai mică rezervă», și în contra acestor dispozițiuni clare, să se susțină că voința testatorului a fost de a formă în partea finală a testamentului său un alt legat ca sarcină, a transformă, adică, în o obligațiune, ceea ce defunctul spune că nu voește să fie o obligațiune? A face, cu alte cuvinte, din Kalinderu un executor testamentar pur și simplu, cum se susține de majoritate; sau o persoană interpusă pentru realizarea unor legaturi pe cari testatorul ar fi voit să le facă, când acesta o spune și o repetă neîncetat, că voința sa nestrămutată este ca I. Kalinderu să fie legatarul său universal? Cred că nu se poate face fără a depăși limita în care un act de dispozițiune poate fi interpretat.

Dar dovada cea mai evidentă că nu acesta poate fi înțelesul acestui testament, o dă ultimul alineat, prin care Kalinderu este rugat că, dacă nu va voi a se folosi de averea ce-i lasă ca legatar universal și va dispune altfel, este rugat a «reține» pentru el via sa; va să zică, Eustatiade nici un moment nu l-a considerat pe Kalinderu ca având o altă situație creată prin testament decât ca legatar universal pur și simplu, și prevenind cazul când el, om bogat, va căută a dispune de averea intrată în patrimoniul lui prin acest legat, îl roagă să rețină din ea cel puțin via sa din comuna Leordeni, de care probabil erau legate multe amintiri familiare, cari îl făceau să dorească a nu eși din familie, căci altfel, cum ar putea cineva să rețină un lucru ce nu-i aparține?

A lăsa la o parte dispozițiunile clare și precise din acest testament și a ne rezemă pur și simplu pe declarațiile lui Kalinderu, făcute în diferite rânduri asupra modului cum va întrebuiță averea legată lui, spre a a interpretă voința testatorului, mi se pare că ar fi a merge prea departe; ar fi a se lăsa la o parte tocmai actul din care interpretul e dator a căută să vadă care a fost această voință și a se examină alte acte, cari în caz când absolut voința mortului nu s'ar putea constată din testament care a fost, s'ar putea, poate, aveă în vedere.

Și nu se poate susține că dispozițiunea din urmă a testamentului, interpretată în acest mod, ar fi fără sens; aceasta s'ar putea susține când din ea ar reeși că testatorul, după ce a lăsat un legat universal la începutul

testamentului său unei persoane, către sfârșitul lui face din nou acelaș legat, aceleeaș persoane. Dar aci nu este vorba de un nou legat, ci de o modalitate, în care defunctul își exprimă dorința, fără nici o obligație pentru legatar, ca acesta să dispună de legatul său în cazul când nu va voi a-l conservă în patrimoniul său, intrat prin acceptarea legatului, dorința care nu se poate susține că ar fi fără sens, de a fi exprimată chiar și în cazul când ea nu constituie o obligațiune pentru legatar.

Nefiind vorba, prin urmare, de un legat cu sarcini, nu poate fi nici vorbă de revocarea lui pentru neîndeplinirea sarcinelor.

Dar chiar dacă ar fi a se admite că testamentul conține două legaturi, unul universal pur și simplu și altul cu sarcini, încă, pentru ca acțiunea să fie admisibilă, ar trebui a se stabili că I. Kalinderu a renunțat la cel dintâi legat și l-a acceptat pe cel din urmă, caz în care numai discuțiunea asupra executărei sarcinei ar putea aveă loc; or, din actele invocate de apelanți, nu rezultă acest fapt, din aceste acte nu se stabilește decât un lucru, și anume că I. Kalinderu promite, își ia chiar angajamentul de a nu păstră pentru el această avere și a nu profită de ea, ci de a o întrebuiță conform dorinței testatorului, dar din nimic nu rezultă o renunțare a sa la legat; aceasta se constată din declarația sa, făcută cu ocazia deschiderii testamentului, din cererile sale de ridicarea sigiliilor, facerea inventarului și trimiterea sa în posesiune, cum și din cererile adresate pentru păsuirea plăței taxelor de înregistrare.

Din toate acestea, în adevăr, rezultă că departe de a renunță la calitatea sa de legatar universal pur și simplu, el, din contra, în toate actele sale o invoacă și în această calitate cere să fie și a fost trimis în posesiune, făgăduind însă că după achitarea tuturor legatelor particulare, care nu o putea face decât în baza legatului universal, lăsat lui în prima parte a testamentului, restul averii nu o va păstră pentru el, ci va ține socoteală de simpla rugămintă pe care defunctul i-o face pentru acest caz, rugămintă pe care din toate acestea se vede că nici el nu o consideră ca o obligație.

Pentru aceste motive de fond, sunt de părere a se respinge apelul, fără a se mai discută finea de nepri-mire, trasă din transacția încheiată între Ministerul de instrucție publică și moștenitorii lui Kalinderu, relativ la acest proces.

Semnat, M. Patron.